

“ONDERWIJSPOLITIEK MOET MINDER VRIJBLIJVEND ZIJN”

INTERVIEW

TEKST: PETER VERMIJ

FOTOGRAFIE: HOLLANDSE HOOGTE;

JOOST HOVING, HILZ & VERHOEFF

Kamerlid Staf Depla, onderwijswoordvoerder van de PvdA, trok afgelopen maanden langs vele scholen. De kwaliteit van het onderwijs moet omhoog, concludeerde hij, en het beroepsonderwijs moet meer ambitie uitstralen. Waar ligt de grens van de autonomie van de school?

“Ik heb de laatste maanden vele scholen in heel Nederland gezien. Maar ik werd nog het meest geraakt door een gesprek met een paar meisjes in Utrecht, hier vlakbij: wij wonen op Kanaleneiland en we zitten op het vmbo, zeiden ze tegen me, logisch dat wij slecht onderwijs krijgen!”

Als politicus hoort mijn ambitie te zijn: zorgen dat de kwaliteit van het onderwijs omhoog gaat, vooral waar het nu slecht gaat. En zorgen dat het beroepsonderwijs, waar de helft van onze kinderen naartoe gaat, meer ambitie uitstraalt.”

Aan zijn eettafel in Utrecht praat Staf Depla (48), sinds twee jaar een van de onderwijswoordvoerders voor de Tweede Kamerfractie van de Partij van de Arbeid, in rap tempo over wat hem drijft en bezighoudt. Beroepsonderwijs en schooluitval zijn in zijn Kamerwerk de belangrijkste aandachtspunten. Maar het gesprek voert verder: over de autonomie van de school, die weer meer ter discussie staat. Over de politiek, die steeds meer op het bord van het onderwijs laadt. En over docenten en schoolleiders die zelf ook bijscholing zouden kunnen gebruiken. “Personeelsbeleid staat in het onderwijs nog in de kinderschoenen en dus moet er extra aandacht voor schoolleiders komen.”

Verademing

Staf Depla is van jongs af aan vertrouwd met het onderwijsdebat. Zijn moeder, vertelt hij, was lang geleden al actief in de oudervereniging, en discussieerde buitenshuis fel mee over de Middenschool. “Ik herinner me nog goed hoe ze soms briesend thuiskwam.”

Lange tijd ging het onderwijsdebat vooral over onderwijsstelsels, herinnert Depla zich. Rond de eeuwwisseling zag hij, in een tegenreactie, het accent verschuiven naar grote autonomie voor de school. “Daar zijn we ook niet erg gelukkig van geworden”, stelt hij nu vast.

‘Een verademing’, noemt hij daarom het huidige klimaat. “De sfeer is nu: we moeten ons er als politiek minder tegenaan bemoeien, maar wáár we ons tegenaan bemoeien, daar moeten we minder vrijblijvend zijn. We kijken niet meer weg als het minimum niet wordt gehaald. Dan grijpen we in. Volgens mij vinden mensen het prettig dat de politieke discussie weer over het onderwijs zelf gaat. Niet over hóe we onderwijs geven, maar over wát we onze kinderen leren.”

Wat is de taak van de politiek in het onderwijs?

“Onze kermtaak is: vaststellen wat kinderen moeten kennen en kunnen als ze een diploma krijgen. En de tweede taak is: ingrijpen als de kwaliteit onvoldoende op orde is. Mensen

hebben er genoeg van om te horen dat we onze zeggenschap hebben weggeorganiseerd; dat we er niet meer aanspreekbaar op zijn.

Het onderwijs is een van die velden waar burgerinitiatief ooit een grote vaart heeft genomen. Via vakbonden en kerken richtten burgers zelf scholen op. Gaandeweg is er veel autonomie aan die scholen gegeven. Maar de verenigingen van vroeger zijn nu bijna allemaal stichtingen. Als burger, ouder of docent heb je daarin weinig meer te maken. Dus kijken mensen, als het gaat om goed onderwijs voor hun kinderen, naar de politiek.

De politiek moet het niveau vastleggen: wanneer heeft iemand recht op een diploma? Zij moet ook bewaken dat in de praktijk dat niveau wordt gehaald. En ze moet de voorwaarden creëren waarbinnen scholen kunnen doen wat ze moeten doen. Docentenopleidingen regelen, geld, gebouwen, dat soort dingen.

Wat moet een kind kunnen als het van school afkomt? Die kerntaak is nu volop onderdeel van de discussie. Taal en rekenen zijn belangrijk, maar onderwijs heeft ook een socialiserende, een opvoedende rol. Maar daar kun je heel verschillend over denken. Waar leg je de grens? De verplichting voor scholen om bij te dragen aan de integratie van leerlingen is in elk geval deel van die opvoedende rol. Onze grondrechten vormen de kern van onze samenleving en het onderwijs is belangrijk in het stimuleren van het nadenken daarover.”

Waslijst

“Wat hebben kinderen nog meer nodig om in de samenleving te opereren? Daar dreigt natuurlijk meteen een lange waslijst. Voor het debat over de commissie-Dijsselbloem heb ik destijds alle verkiezingsprogramma's nagekeken. Iedereen wilde wel twee of drie zaken erbij in de curricula. Maar we mogen het onderwijs niet met een onmogelijke taak opzadelen, dus moeten we als politiek ook terughoudend zijn. Bijvoorbeeld door te zeggen: dit moet minimaal op orde zijn en de rest doe je zelf. Of je zegt: dit zou eigenlijk allemaal moeten, maar motiveer zelf je prioriteiten. Dan mag je als gereformeerde of islamitische school niet zeggen dat homoseksualiteit bij jou niet voorkomt en dat je er dus geen aandacht aan hoeft te besteden – dan juist wel. Niet elk maatschappelijk probleem is op elke school even zwaar aan de orde, maar je moet wel kunnen uitleggen waarom je als school niks aan natuur en milieu doet, aan gelijke rechten, aan seksuele voorlichting.

Politiek discussiëren we nu over de vraag of we ons alleen bij taal en rekenen met de diploma-eisen moeten bemoeien. Bij vakken als natuurkunde zijn de kerndoelen nu heel vaag – het kerncurriculum wordt feitelijk vastgesteld door de mensen die de examens maken. Ikzelf zou het niet meer dan logisch vinden als de politiek ook bij andere vakken dan taal en rekenen een kerncurriculum vaststelt waarvan ze zegt: dat behoort iedereen te weten. Daar vul je dan tweederde mee, de rest kan de school zelf invullen. De Kamer gaat natuurlijk niet zelf bedenken of Willem de Zwijger erin moet of niet. Het kan na maatschappelijk debat door ons worden afgezegd.”

MTV-school

Vmbo: ruim baan voor talent! heet het boekje dat Staf Depla kort geleden hielp uitbrengen, en dat het PvdA-pleidooi voor meer differentiatie en maatwerk in het onderwijs ondersteunt. Het stuk is mee gebaseerd op een rondreis langs vmbo-scholen die PvdA-Kamerleden ondernamen en staat vol aanbevelingen. ‘Als je ieder kind gelijke kansen wil geven, moet je ze meer ongelijk behandelen’, is één van Depla’s conclusies.

“Het onderwijs moet beter, vooral daar waar het nu slecht is. Maar wij willen ook dat het beroepsonderwijs meer ambitie gaat uitstralen, want daar gaat de helft van onze kinderen naartoe. Soms lijkt het daar alsof ook de docenten denken: die kinderen kunnen nu eenmaal niet meer.

Je hebt scholen, daar spat het zuur van af. Dat merk je al tijdens bezoeken, bijvoorbeeld aan de omgang met de kinderen. Of er lopen docenten die alleen zeggen: ‘Dat hebben we al eens geprobeerd’. Ze móeten juist uitstralen dat ze jongeren opleiden voor een belangrijk deel van onze economie. Zoals Omar Munie, de ‘mbo-uitblinker’ van 2007, die nu tassen ontwerpt die de hele wereld over gaan. Beroepsonderwijs niet als een negatieve, maar als een positieve keus! Dan zullen mensen zeggen: daar heb je weer zo’n PvdA’er die de problemen ontkent en de oplossing ziet in een beter imago. Maar meer ambitie is ook de lat hoger leggen, leerlingen in het vmbo en mbo meer uitdagen.

Tijdens mijn scholentocht was ik in Zeeland, waar ze een vmbo-opleiding Multimedia, Theater en Vormgeving zijn begonnen. Eerst denk je: wat een onzin, daar is in Zeeland toch geen werk voor? Maar ik werd héél enthousiast. Via het theater weten ze kinderen te motiveren voor decorbouw, lichttechniek, dat soort dingen. Ik hoorde leerlingen verwoorden hoe ze zich in het theater kunnen uiten, wat ze belangrijk vinden en hoe hun toekomst eruit ziet. De school helpt

ze nadenken over hun beroepskeuze, durft iets van ze te vragen, ze structuur te bieden. Dat vind ik het mooist: scholen waar de docenten voluit gaan voor de jongeren, maar ze ook snoeihard aanspreken op verkeerd gedrag. Docenten die in kinderen geloven maar ook streng kunnen zijn.”

Zijn dat ambities voor een politicus? Of meer voor een onderwijsinstelling?

“Waarom ben je op zoek naar het verschil?”

Omdat sommige docenten vinden dat politici te veel op hun stoel gaan zitten.

“Dat ik ambities heb, betekent niet dat ik weet hoe ik ze in moet vullen. Als politicus kom ik dus kinderen tegen die denken: ik zit op het vmbo en daarom heb ik slecht onderwijs. Die docenten daar zeiden ook: ‘Wij geven heel goed onderwijs, de Inspectie snapt er niks van’. Ja, tot je dienst. Als professional ben je niet alleen maar autonoom en deskundig, je moet je ook kunnen verantwoorden.”

Extra handen

Het vmbo-boekje bevatte veel wensen, maar geen financiële paragraaf. U pleit voor extra handen op school, maar waar die vandaan komen is minder duidelijk.

“Het onderwijs moet ons aanspreken als het een onmogelijke opdracht krijgt, als de randvoorwaarden niet op orde zijn. Dan denk je ook aan kinderen die problemen hebben waarvan je niet weg kunt kijken. We moeten zorgen voor

meer handen op school, zodat docenten toekomen aan lesgeven en kinderen open staan voor lessen.

Die financiële paragraaf staat deels in het regeerakkoord: een miljard euro erbij voor docenten en anderhalf miljard euro voor doorlopende taal- en rekenleerwegen, de kwaliteit van het onderwijs en dergelijke. En in het aanvullende akkoord, van na de crisis, zeggen we te willen toegroeien naar het gemiddelde van vergelijkbare OESO-landen zoals Oostenrijk, België, Denemarken, Duitsland en Zwitserland. Dan moet er op termijn vier miljard euro per jaar bij. Daaruit zullen we de wensen moeten betalen. Er kan geld beschikbaar komen, maar alleen met een goede agenda. Kleinere klassen? Betere docentenopleidingen? Meer contacturen voor docenten? Meer differentiëren in leertijd, meer huiswerklessen? Die discussies moeten nu worden gevoerd.”

U praat ook over bijscholing van docenten en schoolleiders.

“Als PvdA zeggen wij: we willen niet alles terughalen naar Den Haag, maar als we professionals op een voetstuk zetten, mogen we ook iets van ze vragen. Het is net als bij onze kinderen: ze hebben recht op onderwijs, maar ze hebben ook de plicht om te leren.

Scholen zullen een zodanig personeelsbeleid moeten gaan voeren dat er ook eens iemand uit kan vliegen, of kan worden gedwongen samen te werken in plaats van alleen. Ze moeten een bijscholingsprogramma hebben, net als andere instellingen; meer nadenken over hoe de kwaliteit van het personeel goed op orde blijft. Dat staat nu nog in de kinderschoenen en dus moet er ook extra aandacht voor schoolleiders komen.”

Een leerplicht voor schoolleiders?

“Ook schoolleiders moeten zich bijscholen. Als ik schoolbestuurder was, zou ik zeggen: zorg dat je blijft, anders ga ik op zoek naar een ander. Maar ik ben terughoudend met een wettelijke verplichting. Ik zou het jammer vinden als mensen van buiten het onderwijs geen schoolleider meer kunnen worden, want dat kan soms heel positief werken. Een school leiden, professionals de ruimte geven, dat is een vak op zich, daarvoor hoef je misschien zelf niet uit het onderwijs te komen. Heel veel goede docenten zitten nu schoolleider te spelen, maar lang niet alle goede voetballers zijn ook goede trainers.”